

מסורת הש"ס

(א) ב"מ נא. מכות ג.
(ב) [בכורות ג.] (א) יבנות
(ג) [ב"מ ד.] בכורות ג.
(ד) [קדושין י.] ושי"ן
(ה) ב"ב ז: בכורות ג.
(ו) [לקמן י.] גיטין לה.
(ז) [פירוש דריון
דרבי חזקיהו ורמיהו
לזה וירושלם לזה] מיתה
מקמה תהא משרתת לבעלה
בזמנא כהה ממיין ומתוך ק
מתנא קן פלגי ויהי שטוס
בימי לבינה. ערוך ערך פן ז'
ז' [ב"מ ח' א'] (א) [לקמן
פ"ה.] (י) [שמות כ"ב
המייסד פ"ה דבכורות].
(כ) [ועי' חוס' גיטין מט:
ד"ה משום].

היבטים דר"ם

(ה) רש"י ד"ה יש לו עליו
אונאה דמתנה:

מוסף רש"י

המזכיר קברו. מערות
לפי שיש להם בחזקת
הקבורה שם מתי משפחה
ששבים ב"ב ק). מעמדו.
ששומע מעתה וזה
השם (ברכות גב). אנה
שמעו וישמע שם סמוך
למית הקברות כשזכר
הקבר (שם). וקבורתו
בדחה. שם לוקח
ומתקן הממסית
(יב"ש). משום פגם
משפחה. גזלו
מלשם שכן לקבורים
הקבורה נלקח מזה
השם. שגולתו וזה
אמרין כדלם כבודות
שכלו פ' כי כבוד למלה
משום חיזק. שם
שם האלשים צעמי הגשם
לישנה (יב"ש).
והענין למסד.

תוספות רי"ד

על מנה שאין לך עני דין אונאה. אמכו
דמתנה על של תורה הוא אל חונו וי
לא יירשנה. דקסבר ירושת הצעל דר
כשל תורה: הא דדרבנן. כגון זה שה
סבר. אפי' תנאי הפירות נמי צטל
דחכמים עשו חזוק לדבריהם כשל
תורה וכ"ש הירושה שהיא של תורה:
האי כעטמיה וכהילכתה הוא.
ציבירא ליה לרב כעטמיה דרב
שמעון דמתנה על של תורה תנאו
צעל וכהילכתה דאם מתה יירשנה:
יחזיר לגבי משפחה. ציבול: ויכנה
להם מן הדמים. קס"ד יחזירם להם
דמים קלים: אמאי יחזיר. ירושה
דינה חזרת ציבול דלמא דר' זכור
אמר פגם משפחה. גנאי
הוא להם שהיו אחרים נקברים עמהם
והם יקברו בקבורת אחרים: דמי קבר
אשמו. שחייב הוא בקבורתה:
דכתיב. לוקח בית הקברות מחזירו
על כרחו: וקובצים אוסו צעל כרחו.
ציל לוקח: אלן לא גרסי: במתני'
יענו לנולש צבן. בגמרא מפרש
מאי ניהו. ואף על גב דלא משמעדי
מטלטלי דיתמי לא לצעל חוב ולא
לכתובה הכא ללא ברשותיהו מנחי
סבירא לרבי טרפון דמוציאין מיד
הלוה או מיד מי שהפקדון אצלו
ונותנין לצעל חוב ולכתובה שנתחייב
בהן המט מחיים: יענו לירשין.
זכא מתניתא תפיסה: כגון לירשין
שבועה. דתנן בפירקין ה' הבא ליפרע
מנכסי יתומים לא יפרע אלן שבועה
וכל זמן שלא נשבעו אין להם רשות
בהם ואין אנו יודעין אם יש להם
עליו כלום הלכך משמת המט זכו
בהן הירשין וברשותן קל: לא הקודם
בהן זכא. קדמו יורשין זכו ואין
מוציאין מידם דמטלטלי דיתמי לא
משמעדי ל"ח ולכתובה קדם אחד
מכן האשה או המלוה זכא הוא דר'
טרפון אית ליה תפיסה דלאחר מיתה
מהניא: זכא אשה יתר על כתובה.
אם קדמה ותפסה ויש יותר מן
הכתובה אין קדם צעל חוב ויפסו וי
בהן יותר על חובו: המוסר יענו
לנולש צבן. זה צעל השטר שדיו
על התכתובה ואם יצוא ליד היתומים
שוב לא יוציא מהם לא אשה ולא צעל
חוב: ג' להוציא נישנה. ואינה
קיימת בעין דמחסרה גוביינא ומש"ה
אמר רבי טרפון דלא מצינא ברשותא
דיתמי: אבל פקדון דאשה צעינא
אימא כו'. דכל היכא דאיתיה ברשותא
דיתמי איתיה: לנולש צבאיה. למי
ששטרו מאוחר שלא יוכל לטרוף
לקוחות הקודמים לו: לכתובה אשה.
היא קרויה כושל שאין דרכה לחזר
אחר נכסי המט ולבצק היכן יש לו
קרקע: משום חילא. שצנאלו האששים
מן צעיני הנשים ויהיו נשאות להן
שלא תדאגנה להפסיד כתובתן: והוא
נכר. והדבר כשר והגון לעשות כן:
כנולו נמי דירשין הוו. כיון דעטמא
דר' עקיבא משום דלא נשבעו הוא
דמי תפסי נמי אמאי זכו הרי זכו בהן
יורשים משעת מיתה ונכסי דיתמי קא
תפסי: ואידי דדמר ר' טרפון מוסר.

א (ה): ורצ סדר אם משה
ולא עשו חזוק לדבריהן
ה שלא יאכל פירות: ורצ

וסבר רב תנאו קיים והא⁶ איתמר האומר לחבירו על מנת שאין לך עלי אונאה *רב אמר יש לו עליו אונאה ושמואל אמר אין לו עליו אונאה אלא הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דאמר המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ולא מטעמיה דאילו רבן שמעון בן גמליאל סבר מתה יירשנה ורב סבר מתה לא יירשנה האי מטעמיה ולא כהילכתיה הוא אלא הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דאמר אם מתה יירשנה ולא מטעמיה דאילו רבן שמעון בן גמליאל סבר בדאורייתא תנאו בטל הא בדרבנן תנאו קיים ורב סבר אפילו בדרבנן תנאו בטל האי כמטעמיה וכהילכתיה הוא ורב מוסיף הוא אלא הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דאמר אם מתה יירשנה ולא מטעמיה דאילו רבן שמעון בן גמליאל סבר *ירושת הבעל דאורייתא וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ורב סבר ירושת הבעל דרבנן *וחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה ורב סבר ירושת הבעל דרבנן ויהתנ⁷ רבי יוחנן בן ברוקא אומר היוורש את אשתו יחזיר לבני משפחה וינכה להן מן הדמים ויהוינן בה מאי קסבר אי קסבר ירושת הבעל דאורייתא אמאי יחזיר ואי דרבנן דמים מאי עבדיתייהו ואמר רב לעולם קסבר ירושת הבעל דאורייתא וכגון שהורישתו אשתו בית הקברות *משום פגם משפחה אמור רבנן לישקול דמי וליהדר ומאי ינכה להן מן הדמים דמי קבר אשתו כדתניא *המוכר קברו ודרך קברו מעמדו ומקום הספידו באין בני משפחה וקוברין אותו בעל כרחו משום פגם משפחה רב למעמיה דרבי יוחנן בן ברוקא קאמר וליה לא סבירא ליה: **מתני'** מי שמת והניח אשה ובעל חוב ויורשין והיה לו פקדון או מלוה ביד אחרים רבי טרפון אומר יתנו לכושל שבהן רבי עקיבא אומר אין מרחמין בדין *אלא יתנו ליורשין שכולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה הניח פירות תלושין מן הקרקע יכל הקודם בהן זכה בהן זכתה אשה יותר מכתובתה ובעל חוב יותר על חובו המותר רבי טרפון אומר יתנו לכושל שבהן רבי עקיבא אומר אין מרחמין בדין *אלא יתנו ליורשין שכולם צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה: **גמ'** למה לי למיתני מלוה למה לי למיתני פקדון צריכא דאי תנא מלוה בהא קאמר רבי טרפון משום דמלוה להוציאה

וְסֹכֶר רַב תִּנְאוּ קִיִּים וְהָא אִיתְמַר בּוֹ. וְאֵעָ"ג לְפַרְקֵי הֹוֶה (ב"מ דף נא: וסג) מוקי רב נפשיה אפי' כר' יהודה דלמך דדבר שבממון תנאו קיים עדכ כאל לא קאמר ר' יהודה הסם אלא ידיעה וקומחלה הכא מי ידע דמחיל הכא ליכא לשנויי הכי דה"ג לא ידע דמחיל שהרי אינו צדור לו שהיא תמות בחייו שמה הוא יסבור בחייה לכן פרין פסיר: **וְרַב יְמֵר דַּאֲפִי בִּדְרַבְנָן תִּנְאוּ בְּמַל.** פירש בקונטרס דהיינו בפירות וקשה לר"י דא"כ רב דלא כחד דהא במתניתין אפילו לר' יהודה מהני תנאה בפירות והיינו משום דלא שכיחי כדאמר' בריש פרק אע"פ (לעיל דף טו:) ונראה לפרש בדרבנן היינו בעלמא פסום דבר דהוי מדרבנן: **מִשּׁוּם פְּנֵים מִשְׁפָּחָה לְיִשְׁקָרָא דְּמִי וְלִיהָרָר.** מיימא לרש"י

דא"כ מאי איריא ביוכל אפי' בלא יובל
נמי דע"כ ביוכל איירי דאי בלא יובל
קאמר דמחזיר א"כ אומאי אינטערין
ליה לרב למימר דקצירה ליה דירושת
הצבעל דאורייתא הו"ל למימר דרבנן
לעוד דליוכל מיתניאי וזריך לומר
ויכא פגם משפחה דע היזב שאז כל
ל"הירושת חזרות וזו אינה חזרת וגיביר
שסם קבורים בשל אחרים:

לבת־ובת אשה. תימה דהא

תִּנּוּן צְבָחוֹת בִּפְרָק
 יֵשׁ צִבּוֹר (צב. וס) לֹאִין אִשָּׁה נוֹטֶלֶת
 בְּרֹאִיו וּמִלּוֹה חֲשָׁבִי לִיָּה בִּצְנָן רֹאִיו
 בִּפְרָק יֵשׁ נוֹחֲלִין (צב"ד דף קסג: וס)
 וְרִמְךָ לַחֲלָק דְּדוּקָא גִבִּי צִבּוֹר חֲשִׁיבָה
 מִלּוֹה רֹאִיו וְלֹא לַסְּתוּמָה אִשָּׁה:
לְבַתּוֹת אִשָּׁה מִשּׁוּם גִּינָא.
 פִּירֵשׁ ר"ח שִׁמְעֹאֵל

הַנָּשִׁים חֹן בְּעֵינֵי הָאֲנָשִׁים וְהֵיחָל לֵהֲלֹךְ
קוֹפְלִים יוֹתֵר וְכֵן מִשְׁמַע בְּעֶרְוֹךְ
וּבִירוּשָׁלַיִם וְכֵן מִשְׁמַע לִקְמֹן בְּצִ' אֶלְמֹנֶה
(דף 15:) דְּפִרְיָךְ לִמ"ד מִשּׁוֹם חִינָא
וּרְשָׁאִים מֵחַי חֹן אִיכָא מִשְׁנֵי שִׁירְשְׁתָּהּ
בְּתֵה אִו אַחֲתֹהּ פִּי' שֶׁאִף הִיא לִרְכִיבָה
שִׁקְצֵינָא עֲלֶיהָ בְּנֵי אֲדָם וְלִפִּי הַקּוּטְרֹתָהּ
נִמְי יֵשׁ לִפְרַשׁ דְּכִיּוֹן שְׂרֹאֲתָה בְּתֵה
וְאַחֲתֹהּ שֶׁכֶּךְ בָּקָל בָּאָה לֵהֵם כְּמוֹכָהּ
נִשְׁאֹת יוֹתֵר בְּרִצּוֹן לְאֲנָשִׁים וְאֵל תַּמְתָּהּ
דִּהֲבָא יִפֶּה כַּח הָאִשָּׁה מִכָּה בְּעַל חוּב
מִשּׁוֹם חִינָא וְלַעֲנִין וְיִצְרִית חֲנֵן בְּהִצְקִין
(גִּטִּין מַט: וַס:) דְּבַעַל חוּב בְּצִינּוּתָהּ
וְכִמְכּוּתָהּ אֲשֶׁה בְּצִינּוּתָהּ וְיִגְרַעוּ כַּחַה
מִכָּה בְּעִינֵי' מִשּׁוֹם דְּיוֹתֵר מִמֶּה שֶׁהָאִישׁ
רוֹזָה לִישָׁא אִשָּׁה רוֹזָה לִישָׁא וְלֹא
חֲשׂוֹ מִשּׁוֹם חִינָא לַעֲשׂוֹת דִּינָה בְּצִינּוּתָהּ
כְּבַעַל חוּב דֹּאִין לְדִמּוּת תִּקְנֵת כַּחֲמִים
וְזֶלּוֹ כְּעִינֵן שְׁמִינִי מִשְׁקִי בִּי מִטְבַּחִיא
דְּכֵן שֶׁהִקִּילוּ שָׁלָא לְהַרְצוֹת טוּמְאָה
בְּמִקְדָּשׁ וְלַעֲנִין כַּמָּה דְּכָרִים הִחְמִירוּ
יוֹתֵר כְּדֹאמְרִינֵן בְּפִסְחִים (דף 110.) 19:
וְלִבְרִי

מודי ליה לרבי עקיבא ואי
קך אימא מודי לרבי טרפון
אומר לכושל שבראיה רבי
זנאי ר' בנימין אומר לכושל
בת אשה משום חנא: הניח
ותר כולו נמי דירושין הוו
ותר תנא איהו נמי מותר
ור"ע

ליה דאפילו תפס מפקינן ליה מיניה:
ור"ע

פד.

הכותב לאשתו פרק תשיעי כתובות

עין משפט
נר מצוה

[illegible]

מוספות רי"ד (המשך)

והניח אשה וב"ח וירושן
והיתה לו מלוה ורש
ברך אלהים את אורי
אמר יתן לכולם שבחן
רש אמר אין מרחמים
ברך אלהים יתנו לירושן
שכולן צריכין שבעה ואין
הירושן צריכין שבעה
הניח פירות לתושבין מן
הקרקע כל הקודם בהן
זכה בהן וכמה שאר יתור
לל מותר ורש
אמר יתן לתושבין שבחן
רש אמר אין מרחמים
ברך אלהים יתנו לירושן
שכולן צריכין שבעה ואין
הירושן צריכין שבעה.
פ' משטלים רחמי אל
מ' משטכדי לכתובתו לב"ח
ואלו היה ביד היתומים
והיו גזבים
אלא עשוי גזבים שאין
ברשותו ואלו הן ביד
אחרים (פ' דקנתי ורש
מלוה או פקודין ביד אחרים
רש אמר שמצאנו אותן
מ"ט אורי יתנו לו מלוה
שבחן. פ' לשלם שכולן
רש אמר אין מרחמים
ברך אלהים שהיה שופל
בדן א"ה בחזקת הירושן
שכל שכן נקבץ וצדק
שבעה ואח"כ שכולן צריכין
שלא נשבעו אין להן כל
לגבות אבל הירושן וכן
בדן בנכסיהם וירושן ורש
מעבין הלכן כל היכא
ואתמנהו בשרותיהו וירושן
וכאלו היה תחת ידו (נכסו)
שאינ כלו בהן להוציא
רש. ואם הניח פירות
לתושבין קסבר רש
רש נכנסו ליד הירושן
כל הקודם בהן ואם זכה
האשה או הב"ח יתור על
הנה יתן לכולם שבחן
רש אמר יתנו לירושן
רש אמר יתנו לירושן
אמר שולם שבראי. פ'
המאחר לגבות ולתור
מן הקודם והו' בע"ח
רש אמר כתובת אשה
משום חזנה ואלה הכושל
שאין רחוק לחור אור
הקלות: ומקשה רש
מאי אורי דמחר לחור מ
ירושן חיי פ' כיון ואמר
רש נכסי בחזקת הירושן
קיימי כל מה שחפשי
שלא כדון תפשו דכל
אורי דקיימו הוו ירושן
ואמאי אל פליג אלא
במותר בלחוד. ומהדר
אורי ואידי דאמר רש
מ"ט אורי אמר יתור מותר
פ' כמה שאמר רש ענה
רש אבל לירידה אין שני
רש בהן מותר לרש